

ELITSZEREPEK MŰKÖDÉSE VIDÉKI KÖRNYEZETBEN

Hivatali kötelezettség – közösségi szerepvállalás. Elitszerepek vidéki térségben.

*Szerkesztők.: Biró A. Zoltán, Sárosi-Blága Ágnes
Státus Kiadó, Csíkszereda, 2024. 260 oldal.*

Hogyan működik, miért fontos vidéki, periferikus helyzetben lévő térségekben a helyi vezetők (a vidéki elitek) társadalmi szerepe? Ezzel a kérdéssel foglalkozik a KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Intézete egyik újabb tanulmánykötete. Ez a kérdés a kötet előszavában megfogalmazottak szerint még nagyobb hangsúlyt nyer olyan esetben, amikor a vidékiség, a periferikus helyzet kiegészül azzal, hogy az adott vidéki társadalom kisebbségi helyzetben is van!

A vidéki elitek esetében kétféle feladatról és kétféle szerepről van szó, amelyeknek működése nagyon különbözik egymástól. A külső/felső elvárás és a helyi közösségi igény nem mindig esik egybe. Másként kell beszélniük, viselkedniük, érvelniük ha a külső/felső adminisztratív, gazdasági vagy politikai hatalom képviselőihez kell fordulniuk, és másként ha a helyiekkel kell szót érteni, együttműködni. Az első esetben az elitszerep működtetésében a törvényeknek, előírásoknak, kötelező feladatoknak, szabályoknak, központi elvárásoknak kell megfeleljenek, a második esetben a helyi közösség igényeit és érdekeit kell szem előtt tartani. Sokféle helyi elitszerep működik így, a kötet egyes tanulmányai több szereptípus működésének elemzésével is foglalkoznak (pedagógusok, az önkormányzati vezető és képviselő, a közbirtokossági vezető, a lelkész, az orvos, iskolavezetők, helyi vállalkozók, helyi egyesületi vezetők és mások). A kötet előszavában a szerkesztők azt hangsúlyozzák, hogy a kettős irányultságú vidéki elitszerepek működésének története hordozza tulajdonképpen a vidéki térségek, így a székelyföldi térség társadalomtörténetét is.

Ennek a kiadványnak a tanulmányai a kutatóintézet keretében különböző időpontokban készült olyan kutatási programok eredményeit ismertetik, amelyek különböző helyi vezetői szerepek működésének elemzésével foglalkoztak. Példa erre többek között a közbirtokossági vezetői szerep, amelynek működtetője az erdőgazdálkodás és a piac kihívásait igyekszik egyeztetni a tagság, a helyi közösség érdekeivel. A pedagógus az iskola, a tanterv szabályai, illetve a családok és szülők igényei közt igyekszik átfedéseket találni. Az innovatív agrárvállalkozó a külső

trendeket, a piac szempontjait is követi, de közben a helyi közösségbe való beágyazódást is fontosnak tartja. Az önkormányzatok vezetői a központi, politikai elvárásokra és a helyi érdekekre egyformán kell figyeljenek. A kreatív kisvállalkozók az innovációs kihívásokat követik, de figyelembe kell venniük a vidéki társadalom adottságait. Ezeknek az elitszerepeknek a működésében közös elem a kettős kötődés, a kétféle elvárásrendszerből adódó „interszekcionális” helyzet. A kötet szerkesztőinek álláspontja szerint a helyi vezetői szerepek kettős kötődésének elemzése új tartalmakkal bővíti a vidéki társadalom működésével kapcsolatos ismereteket.

A kötet 11 tanulmányt tartalmaz, a kutatási programok jellegéből adódóan az esetek többségében többszerzős tanulmányokról van szó. Az első tanulmányban (Elitpozíciók, elitpályák, elitszerepek: intézeti kutatási témák és programok) az Intézet vezetője, Biró A. Zoltán ismerteti összefoglaló jelleggel azokat az 1989 előtti és utáni kutatási programokat, amelyek helyi elitszerepek elemzésével (is) foglalkoztak. Ez az ismertetés az egyes programok rövid jellemzése révén a kutatóhely működésének egyik meghatározó tevékenységi területébe kínál betekintést. Az egyes tanulmányok fontosabb témakörei: rurális elitek fejlesztésekhez való viszonyulása, a rurális környezet új elitszerepei, az elitszerepek helyi társadalmi beágyazódása innovatív agrárvállalkozások esetében, a rurális elitek lokalitáshoz való viszonyulása, a közbirtokossági vezetők szerepének működése, helyi elitszerepek működési mintázatai nem községi központ kistélepeken, a tanítói szerep változása rurális környezetben, kreatív elitszerepek vidéki térségben. Minden tanulmányhoz gazdag, informatív szakirodalmi jegyzék kapcsolódik, amelyek a vidékkutatás újabb szakmai szempontjaira hívják fel a figyelmet, ugyanakkor ezekben a szakirodalmi jegyzékekben megtaláljuk az elemzett témakörhöz kapcsolódó további térségi kutatásokra való hivatkozásokat is. A tanulmányok nagyobb része a DOMUS Program által támogatott csoportos térségi kutatások keretében készült, a kiadvány megjelenését is a DOMUS könyvkiadási program támogatta.

Pro Scientia Ruralis